

תורת הלחימה

הרוסים מחלקים — בכתיבתם העוסקים בתורת הלחימה — את התקופה ממלחמת-העולם השנייה ועד ימינו לשלושה שלבים:

השלב הראשון — מ-1945 עד 1953 — הוא השלב „הטרומ-גרעיני“, מבחינת הצבא הסובייטי.

השלב השני — מ-1954 עד 1959 — הוא השלב „הטילי-גרעיני“, בו הוכנסו הנשק הגרעיני והטילים למיניהם לשימוש מבצעי והוקנה להם מעמד של אמצעי מכריע במלחמה ובמערכה.

השלב השלישי — מ-1960 עד ימינו — הוא השלב הגרעיני והקונבנציונלי, בו החזרו לכוחות הקונבנציונלים מעמדם המכריע במלחמה, בסיוע הנשק הגרעיני ותוך ניצול תוצאות הפעלתו.

הושם הדגש על כיתור מערכי-אויב גדולים והשמדתם.

לפני ההבקעה היה צורך לערוך הכנה ארטילרית ואוירית חזקה מאוד, לכל עומק קו של מערך ההגנה הטקטי של האויב¹. ההכנה נועדה להשמיד את כוחות המגן של האויב, את מרכזי השליטה שלו, את עמדות התותחים המרגמות, את עמדות הנשק נ"ט ואת אמצעי-האש של החי"ר (או לפחות לשתקם).

לפי אותה תורה נדרש קיומם של שני תנאים הכרחיים כדי שההתקפה תצליח ולא ייגרע מתנופתה: מתן סיוע אש בלתי-פוסק לכוחות החי"ר והשריון המתקדמים, על-ידי הארטילריה האויריה, ושליטה באויר.

משימת הבקעתו של מערך ההגנה הטקטי נפלה על שכמן של דיביזיות החי"ר. ההסתערות נעשתה ברגל, כאשר הטנקים מתקדמים לפני החי"ר. הבקעת המתחמים הגדודיים הקדמיים ומתחמי העתודות הח-טיבתיות והבקעת מערכי ההגנה של חטי-בות הדרג הראשון לוו בסיוע קרוב של אש ארטילרית; על-פי רוב ניתן סיוע זה בשיטת מסך-אש-נע, רגיל או כפול. כן הוענק להבקעות אלה סיוע קרוב של מטוסי-קרבי-הפצצה.

1. עומק הגנה טקטי — לפי התורה הסובי-ייטית — הוא עומק המערך בו נפרסות להגנה דיביזיות הדרג הראשון (הקדמי).

השלב הראשון — „הטרומ- גרעיני“

בשלב זה התבססה תורת-הלחימה הסובי-ייטית על לקחי מלחמת-העולם השנייה. לקחים אלה יושמו לאמצעי-הלחימה הח-דשים שהוכנסו לשימוש.

הנושא העיקרי שהעסיק את המחשבה ה-צבאית הסובייטית היה ניהול התקפה בדרגים גבוהים — ארמיות, קבוצות אר-מיות (חזיתות) וקבוצות חזיתות.

ההתקפה

בקרב ההתקפה נדרש ריכוז כוחות ואמ-צעים בכיווני המאמץ-העיקרי. בגורת ה-הבקעה נדרש ריכוז רב של כוחות ושל אמצעים — בעיקר טנקים, ארטילריה ואויריה. מבין אורחי ניהול ההתקפה

עיבד סא"ל מיכאל הופמן
(לפי מאמרו של גנרל מ. צ'רניצ'קו)

הסובייטית 1945-70

ולמעניק סיוע קרוב לכוחות-היבשה המת-גונבים. לפעולת חיל האויר להשגת עליונות באויר הוקצה כוח אוירי גדול בשליטה מרוכזת. מבצע אוירי עצמאי אחר היו ההפצצות האסטרטגיות. אלה נועדו להרוס מפעלי תעשייה, בסיסים ימיים, צמתי מסי-לות-ברזל ויעדים חיוניים אחרים של האויב — כל זאת כדי לפגוע בפורטנציאל הצבאי-כלכלי שלו. מבצע מסוג זה היו מטילים על האוירה ארוכת-הטווח.

חיל-הים נועד לערוך מבצעים עצמאיים וכן מבצעים בשילוב עם כוחות היבשה. הראשונים נועדו לפגוע בנתיבי התחבורה הימית של האויב ולהביס את ציי המל-חמה שלו. השיטה לכך היתה קרב ימי של אניות שטח וצוללות המסתייעות באו-ריית חיל-הים (שבסיסיה היו יבשתיים, אך נמצאו בקרבת חופי-הימים). חשיבות רבה נועדה גם להגנה על נתיבי-הים הסוביי-טיים, לחסימת מצרים, להגנה על בסיסים ימיים ועל גזרות חשובות של החופים וכן להבסת כוחות-ים של אויב ששמו מצור על כל אלה; דגש רב הושם גם על מבצעי נחיתה מהים ועל מבצעי הגנה על חופים נגד כוחות מוחטים של האויב.

בשלב ראשון זה הוקמה זרוע רביעית, הוא חיל ההגנה האוירית של מרחב המדינה. חיל זה כלל ארטילריה נ"מ ועוצבות של מטוסי-ירוט.

ההגנה

מערך ההגנה היה מחולק לאיזור טקטי ולאיזור אופרטיבי. האיזור הטקטי חולק בדרך-כלל, לשתי רצועות הגנה. כל רצו-עה היתה נתפסת על-ידי מערכים דיביו-יוניים, וכללה בתוכה שלושה מערכים צפופים של מתחמים גדודיים מבוצרים היטב, זה אחר זה. בעורף האיזור הטקטי נמצא האיזור האופרטיבי, ובו מערכי הגנה של עתודות הארמיה ושל עתודות קבוצת הארמיות. על רצועת ההגנה הקד-מית הגנו דיביויות ח"ר. התורה קבעה שמותר להשאיר פרצות בין המתחמים הגדודיים הקדמיים רק בתנאי שהשטח מבוותר. ברצועה השנייה נמצאו דיביויות ממוכנות; יעדן העיקרי היה להנחית התקפות-נגד. עתודות הארמיה וקבוצת הארמיות, שנמצאו יותר בעומק המערך, נועדו בעיקר להנחית התקפות-נגד.

חשיבות מיוחדת נועדה להכנה ארטילרית נגד הכוחות התוקפים, עת שנמצאו בקו ההתחלה ובשטחי ההיערכות. ההגנה העי-קשת, המלווה התקפות-נגד, נועדה להח-ליש את האויב ולהכשיר תנאים נוחים להתקפת-נגד (דוגמת המערכה על קורסק ב-1943).

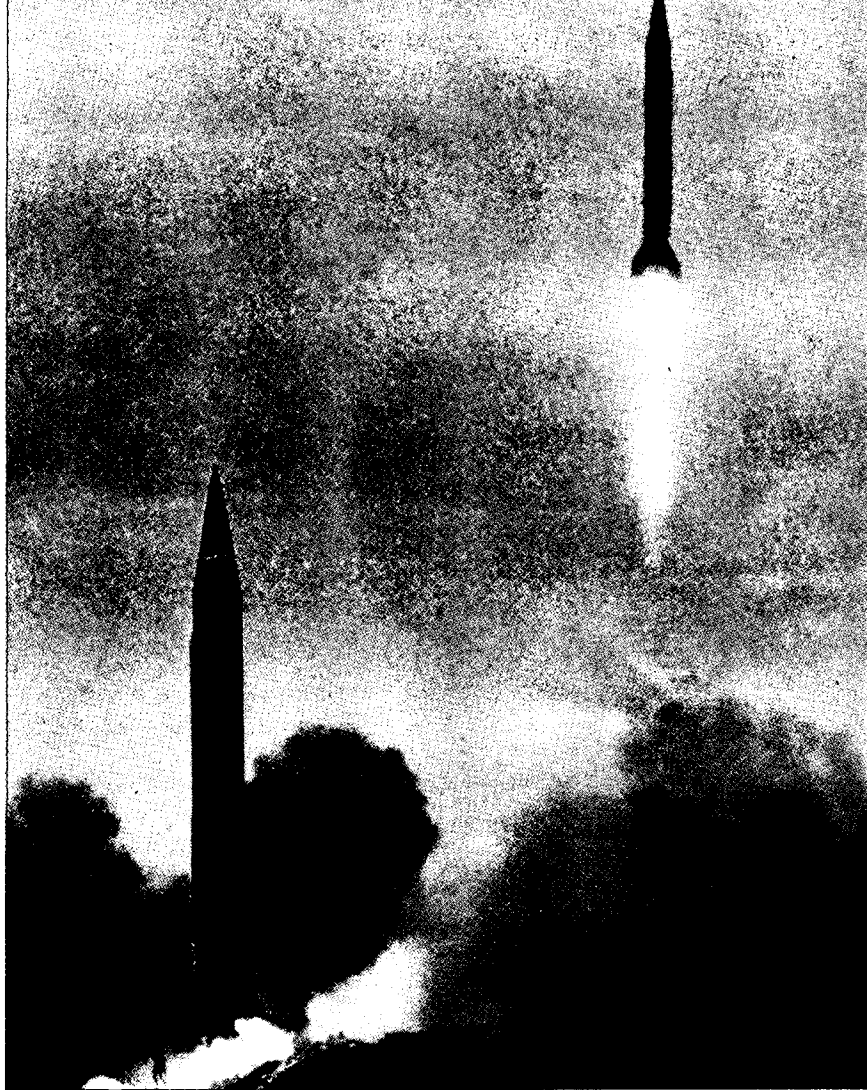
תפקידי הזרועות והחילות השונים

חיל-האויר נועד לבצע משימות עצמאיות

יעדן העיקרי של הדיביויות הממוכנות היה להשלים את הבקעת מערך ההגנה של דיביויות הדרג הראשון, לרבות עמדות עיקריות של הארטילריה ומערכי העתודות הדיביויוניות. הבקעת מערכי ההגנה ב-עומק רב יותר (מערכי עתודות של הקור-פוס המתגונן של הארמיה המתגוננת) היתה נעשית תוך תנועה או לאחר הכנות קצרות על-ידי הדרג השני של הארמיה התוקפת.

משימת ניצול ההצלחה בעומק האופר-טיבי של מערך האויב הוטלה על ה"קבוצה הניידת" של החזית, דהיינו אגד עוצבות שריון מהדרג השני של קבוצת הארמיות. ההנחה היתה, ש"קבוצה ניידת" זו תתקדם במהירות אל עומק שטח האויב, אף בני-תוק מהגוף העיקרי של החזית. יעדה העיקרי היה להשלים את כיתורו של מע-רך האויב. לאחר מכן היה עליה לחסום דרכי גישה אל המערך המכותר בפני עת-רות המגן אשר בעומק, או להשתתף בחי-סולו של המערך המכותר. במבצעים מסוג זה נהוג היה להצניח כוחות במקום המ-יועד לסגירת טבעת הכיתור. כן היו מצני-חים כוחות כדי להשתלט על מעברים במכשוליים-מים ולהקים ראשי-גשר עליהם; זאת כדי לאפשר את צליחתם המהירה על-ידי הכוחות העיקריים.

כל ההתקפה אמורה היתה להתבצע בחזית רצופה (מבחינה טקטית) ובקצב מהיר.

לגיבוש תורת המבצעים המוטסים הוקדש מקום נכבד בהכנות הצבא. אלה חולקו לשני סוגים עיקריים: מבצע מוטס ומוצנח עצמאי לביצוע משימות בעלות חשיבות אסטרטגית או אופרטיבית, וכן מבצע מוטס טקטי שנועד לסייע לכוחות היבשה העוסקים בניהול התקפה או הגנה. כהכנה למבצע-מוצנח, נהוג היה לערוך הכנה אווירית, שמטרתה לשתק את מערך ההגנה האוירית של האויב ואת כוחותיו העלולים להפריע להצנחה וללוחמת הכוחות המוצנחים על פני הקרקע.

**השלב
השני —
"הטיילי-
גרעיני"**

★

להפעיל עוצבות טנקים בדרג מסתער ראשון, כאשר כוחות חי"ר משורייני עורכים התקפות בלי לרדת מהנגמ"שים; דבר זה תרם לשמירה על קצב התקדמות מהיר, בעקבות הנחתת המכות הגרעיניות. תורה זו ביטלה את העיקרון הסובייטי הישן, שיש לנהל את ההתקפה בחזית רצופה, ולעומת זאת הדגישה כי יש להחזיר כוחות — במיוחד שריון — לעומק מערך האויב בצירים רבים. חלו גם שינויים בתורת ההגנה. הוגדלו הפרצות לרוחב ולעומק מוצבי ההגנה ומתחמי ההגנה. שינוי זה נועד להקטין את פגיעותו של המערך לנשק גרעיני. בהגנה הושם הדגש על החזקה — בכל מחיר — בעמדות ובאזורי-המפתח, בשי- לוב עם הנחתת התקפות-נגד. תפקיד ראשון במעלה נועד להנחתת מכות גרעיניות, שמטרתן לשבש את הכנות האויב להתקפה. השליטה בנשק הגרעיני נמצאה בידי מפקדי קבוצות הארמיות, שהפעילו אותו בריכוזים שגודלם הותנה בניסיונות.

רך ההגנה האוירית, להדיפת תקיפה מפי- תיעה מהאויב; כוחות חיל-האוויר וחיל- הים, שנועדו לתקוף את האויב בעקבות מכות-גמול גרעיניות ולהשלים את ההי- שגים שלהן כדי להביס את האויב. נוסף לכך פותח מערך הגנה אזורית שמשימתו העיקרית היתה למנוע שהמדינה — כולה או חלקה — תשותק כתוצאה מהתקפה גרעינית של האויב. נקבע גם שהפעלת הנשק הגרעיני ב- שדות-הקרב תקצר במידה רבה את משך הזמן הדרוש להשגת יעדיהם של המבצ- עים לסוגיהם. הנשק הגרעיני מגדיל ב- מידה ניכרת את יכולת התמרון וגורם תוך כדי המערכה הקרב לשינויים קיצו- ניים ביחסי הכוחות. כן מאפשר הוא נטילת היוזמה המבצעית מידי היריב. כן נמצא שהכרחי לפזר במידה ניכרת את מערכי הכוחות בשדה-הקרב, ושיש לעבד שיטות התגוננות נגד-גרעיניות. הכנסת הנשק הגרעיני לרמות האופרטי- בית והטקטית גרמו להרחבת גזרות ה- אחריות של כל הרמות. הסתמנה נטיה

שלב זה החל עם פיתוחו של הנשק הגר- עיני בברה"מ ואמצעי שילוחו. משהוכנס לשימוש מבצעי פותחה דוקטרינה המניחה כי המלחמה, כאשר תפרוץ, תהיה בהכרח מלחמה גרעינית; על כוחות היבשה יוטלו משימות משניות בחשיבותן. דגש רב הושם על הנחתת פצצות גרעיניות על מטרות אסטרטגיות של האויב, כגון: מר- כוזי הפוטנציאל הצבאי-כלכלי, קוי התח- בורה, מערכות שליטה, וריכוזים של מער- כות נשק גרעיני ארוך-טווח של האויב. מאמצים רבים הוקדשו גם לפיתוח אמצ- עים ושיטות למניעת התקפות גרעיניות של האויב על יעדים בעומקה של ברה"מ. ההנחה היתה שהמלחמה הבאה תיפתח במכה גרעינית מפתיעה; מכאן החשיבות המכרעת של שלבה ההתחלי לגבי תוצ- אות המלחמה כולה. בשלב זה יש להגיב מיידיית במכות גרעיניות ולפתוח במבצעי התקפה באמצעות כל זרועות הצבא. תפיסה זו חייבה שכוחות רבים יימצאו בכוננות תמידית: מערכות הנשק הגרעיני המיועדות להנחית מכת גמול; כוחות מע-

עוצבות חיל-האוויר שנכללו בסדר הכוחות של קבוצות הארמיות עברו לפעול במסגרות קטנות ביותר — רביעיות, זוגות ואף מטוס בודד.

כמקודם נועדה חשיבות רבה ללחימה על השליטה באויר. השליטה באויר אמורה היתה להיות מושגת על-ידי כוחות-אוויר הכפופים לרמות הגבוהות של הפיקוד ועל-ידי טילים גרעיניים לטווח ארוך ול-טווח בינוני (מכות על שדות-תעופה, על מרכזי השליטה, על מצבורי נשק גרעיני, ועוד).

בין המשימות העיקריות שהוטלו על חיל-הים נמנו לוחמה ימית — בעיקר בנוש-אות מטוסים, באניות-טילים ובצוללות — ופגיעה בקוי התחבורה של האויב ובבסיסיים הימיים שלו. תשומת-לב רבה הוקדשה לגיבוש התורה של הפעלת צוללות-טילים וצוללות חמושות בטורפדות-גרעיניים. כן פותחה תורה שגרסה שיתוף-פעולה בין כוחות ימיים לבין מטוסים חמושים בטיילים ובפצצות גרעיניות.

בתורה של הפעלת כוחות הגנה נ"מ על פני מרחב המדינה, הושם דגש על הדיפת התקפות אויר הבאות בחזית צרה ובחזית רחבה (מכיוונים מתמקדים); ברום גבוה וברום נמוך; בשעות הלילה ובתנאי מזג-אוויר גרועים. עובדו שיטות לשיתוף-פעולה בין מטוסי הירוט לבין מערכי הטיילים קרקע-אוויר.

צעים יבשתיים הנערכים בקרבת חופים אלה.

מבחינת תורת-הלחימה הושם הדגש על ניהול מלחמה גרעינית כוללת, בה ישאו הטיילים הגרעיניים במשימה המכריעה; עם זאת תוכרע המלחמה על-ידי פעולה מתואמת של כל הזרועות החילות למי-ניהם. ראיית המלחמה כמלחמה גרעינית כוללת הביאה גם לפיתוח שיטות פעולה בתנאים הנובעים ממכות גרעיניות מרו-כזות: זיהום אויר, שריפות ענק, חורבן הרס והצפת שטחים נרחבים.

כוחות היבשה נועדים להשלים בפרקי זמן קצרים ביותר את מלאכת הבסת האויב, שספג מכות גרעיניות. מושם דגש על מבצעים ניידים של כוחות משוריינים ושל כוחות מוטסים במסוקים בשדה-הקרב הגרעיני.

בשלב זה חזר לכוחות הקונבנציונליים מעמדם המכריע במלחמה תוך ניצול הנשק הגרעיני.

שלב זה מצטיין בפיתוח אמצעי-לחימה משוכללים ומתוחכמים יותר. בשלב זה הוקמה זרוע נוספת, שנקראה חיל טילים אסטרטגי; לחיל זה נועד התפקיד להנחית מכות-גמול גרעיניות; הוא נצטה להימצא תמיד בכוננות גבוהה גם בעתות שלום. משימתו העיקרית של חיל זה היא לפעול בשיתוף-פעולה עם חיל-האוויר ארוך-הטווח, נגד הפוטנציאל הצבאי-כלכלי של האויב.

בחיל-הים תפסו הצוללות מעמד בכורה. הוקם חיל נחתים כפוף לחיל-הים; חיל הנחתים נועד לסייע לו בביצוע משימות שונות בחופי האויב, וכן להשתלב במב-

**השלב
השלישי —
„גרעיני
וקונבנציונלי“**